

(слайд 1)

„ПАРАЛЕЛНИ СТЬПКИ, ПАРАЛЕЛНИ ПРОСТРАНСТВА“ Образователна платформа за съвременно изкуство

(слайд 2)

ХУДОЖЕСТВЕНИ ИНТЕРВЕНЦИИ В ПРИРОДНАТА СРЕДА

(слайд 3) Когато говорим за изкуство в природна среда, първо трябва да се запознаем с някои основни термини, които в голяма степен определят този вид художествени интервенции. Първият термин е *лендарт* (от англ. *land art* – земя/ландшафт-изкуство). Лендартът е направление в изкуството на XX век, възникнало в края на 60-те години в САЩ. В него, създаваните от художниците произведения са неразривно свързани с природния ландшафт. Става въпрос за изкуство, което се създава в природна среда и съществува в хармония с природата. Има връзка с развитието на концептуализма и минималарта, както и с нововъзникналите по това време политически движения за опазване на околната среда. Лендартът е реакция на комерсиализацията на изкуството. Творбите отхвърлят поставянето си в музей или галерия, като необходимост за съществуване на творческа дейност. Развиват се като монументални ландшафтни проекти (скулптурни обекти, инсталации и среди), които са извън обсега на традиционната транспортируема скулптура и художествения пазар. Нерядко, изпълняваните на открито работи са оставяни да бъдат променяни и унищожени от природните сили. В следствие на това се появява терминът *ефимерно изкуство*. Ако класическото разбиране за художествено произведение кореспондира с идеята за трайност и вечност, описваните тук работи изследват преходността и влиянието на природните процеси и времето. Голяма част от първите подобни творби, създадени в пустините на Невада, Ню Мексико, Юта или Аризона и унищожени от природните сили, сега съществуват само като фотографии и видеозаписи.

Инвайръмънт (от англ. *environment* – заобикаляща среда) е друг термин, свързан с художествените намеси в природната среда. С него най-общо се означават реорганизации и промени, които художниците внасят в заобикалящия ландшафт.

За интервенции и творби, изградени специално за конкретно, специфично пространство, които изхождат и се възползват от даденостите на средата и местоположението си, често употребяван термин е *ситуационно изкуство* (*site-specific art*). Това понятие има употреби и извън сферата на лендарта.

(слайд 4) По отношение на типовете интервенции и материали, използвани при работа в природна среда, широко разпространена практика е употребата на онова, което художниците намират на конкретните места за работа. Нерядко изборът на място е свързан точно с това. Става въпрос най-общо за *естествени материали*: почва, скали, камъни, пясък, вода, различни органични материали – дънери, клони, листа, вълна и др., които просто се преподреждат, регрупират или пре моделират.

Емблематичен автор, който използва основно този принцип е британецът *Анди Голдсуърти*. Той насочва творческите си интервенции в природата изцяло към търсене на хармония с дадености на средата. Значителна част от работите му са ефимерни, насочени към изследване на влиянието на природните процеси. Прави снежни пирамиди, ледени скулптури; работи с разноцветни листа, камъни, почва.

(слайд 5) Освен преконфигурирането на чисто природни материали, в практиките на лендарта художниците въвеждат и употребата на бетон, метал, асфалт, минерални пигменти, текстилни тъкани и др., които тук ще наречем *производствени материали*. Основните проявления на тези интервенции са чрез скулптурни и инсталационни форми – *акумулации*,

струпвания, конструкции, обекти. Ключов момент е неизменната връзка на произведенията със спецификата на пространството и заобикалящия пейзаж. Този принцип на работа е основополагащ за категорията **ситуационно изкуство** (*site-specific art*). Добър пример за подобна намеса са *Обградените острови* на Кристо. Единайсет малки острова край Маями, САЩ са обградени с плаващ розов плат.

(*слайд 6*) Друг начин за осъществяване на художествени намеси в природната среда е чрез буквалното й **моделирание**, посредством директни намеси с технически средства и оборудване.

Сред най-популярните художници, които работят в тази област на изкуството, е американецът **Робърт Смитсън**. Най-известната му творба и може би най-емблематична за лендарта като цяло е *Спиралният кей* (*Spiral Jetty, 1970*). Материалите, които Смитсън използва за изграждането й са скали и почва. Те са натрупани така че да се оформи дълга (460 м) спирала в Голямото солено езеро в щата Юта, САЩ. Променящото се ниво на водата определят каква част от творбата да се вижда.

(*слайд 7*) Друг емблематичен за лендарта артист е Ричард Лонг. Той е сред пионерите на лендарта. Създава скулптурни творби, изградени изцяло от естествени материали. Търси прости, геометрични форми, които противопоставя на природния ландшафт. Изгражда линии, кръгове, спирали и лабиринти чрез струпване и подреждане на камъни, пясък, дървени съчки или почва. (*слайд 8*) Изгражда свои произведения на различни отдалечени места, като Индия, Боливия, Перу, Сахара, Тексас, Ирландия и др. През последните години Лонг реализира поредица от изяви в галерийни пространства, където отново със същите материали пресъздава творбите си, осъществявани сред природата.

(*слайд 9*) Също един от първите артисти, които се насочват към природната среда, за да реализират творческите си идеи е *Уолтър де Мария*. Най-известната му работа е *Полето на мълниите*. Представлява мрежа от 400 изправени стоманени стълба в Ню Мексико, които привличат мълниите по време на гръмотевична буря.

(*слайд 10*) *Андрю Роджърс* е друг лендарт художник, който създава творби, които най-добре биха се възприели „от птичи поглед“. Представяват мащабни структури, изградени от струпани камъни в разнообразни форми, които хармонират във физически и концептуален план с конкретните дадености на пространството. (*слайд 11*) В рамките на грандиозния си проект „Ритми на живота“ (*Rhythms of Life*), Роджърс осъществява най-голямото съвременно лендарт начинание в света – 51 каменни структури, разположени в 16 страни на 7 континента. В проекта за 15 години са въвлечени над 7000 души.

(*слайд 12*)